

Mlčenlivost, oznamovací a překažovací povinnost v distanční krizové pomoci

Metodický rámec pro distanční krizovou pomoc

Mlčenlivost je základní princip práce distanční krizové pomoci. Pouze ve výjimečných situacích, které stanovuje zákon, může být prolomena.

1. Úvod

Tento materiál slouží jako **pracovní opora pro pracovníky**, kteří se při distanční krizové intervenci setkávají se situacemi, kdy se střetává:

- povinnost mlčenlivosti,
- povinnost překažení trestného činu,
- povinnost oznámení trestného činu,
- povinnost jednat při ohrožení života nebo zdraví.

Materiál sjednocuje rámec tak, aby bylo jasné:

- co je standardní součástí práce distanční krizové pomoci,
- co je již **mimo rámec služby** a vyžaduje zdůvodněné kroky,
- jaký postup volit v hraničních situacích a co vždy dokumentovat.

Základní pilíře:

Okamžitost | Anonymita | Důvěra | Bezpečí a autonomie klienta

2. Klíčové pojmy a principy

Distanční krizová intervence/pomoc

Distanční krizová intervence na pracovištích sdružených v ČAPLD je krátkodobá odborná psychosociální pomoc poskytovaná na dálku (telefonicky, chatem či jinou distanční formou) lidem, kteří se nacházejí v akutní psychické nebo životní krizi.

Jejím cílem je především:

- stabilizace klienta,
- snížení akutního rizika,
- podpora orientace v situaci,
- hledání dalších bezpečných kroků nebo zdrojů pomoci.

Krizová intervence na pracovištích sdružených v ČAPLD je založena na principech anonymity, mlčenlivosti, respektu k autonomii klienta a dostupnosti okamžité podpory.

Role pracovníka distanční krizové pomoci

Pracovník vede kontakt s cílem poskytnout krizovou intervenci. Informace zjišťuje pouze v rozsahu, který je nezbytný pro porozumění situaci klienta, posouzení míry rizika a hledání bezpečných dalších kroků.

Pracovník zejména:

- vytváří kvalitní a bezpečný rámec kontaktu s klientem,
- naslouchá a pomáhá klientovi situaci pojmenovat,
- spolu s klientem vyhodnocuje aktuální bezpečí klienta a snižuje potenciální rizika ohrožení života a zdraví,
- podporuje jeho schopnost situaci zvládnout,
- pomáhá hledat bezpečné možnosti řešení a další zdroje podpory.

Primárním cílem služby je psychická stabilizace klienta, snížení akutního rizika a podpora bezpečí, nikoli právní posuzování nebo vyšetřování situace.

Současně však existují situace, kdy pracovník na základě sdělených informací vyhodnotí, že nástroje krizové intervence již nejsou pro řešení situace dostačující a že je nutné postupovat podle zákonných povinností směřujících k ochraně života, zdraví nebo k zabránění závažné trestné činnosti. V takových případech je pracovník povinen jednat v souladu s právními předpisy, zejména v souvislosti s:

- ochranou života a zdraví,
- překažením trestného činu (§ 367 trestního zákoníku),
- oznámením trestného činu (§ 368 trestního zákoníku).

Tyto situace představují hranici standardní krizové intervence, kdy pracovník může být nucen učinit další kroky k zajištění bezpečí nebo splnění zákonné povinnosti.

Pracovník ale ani v těchto situacích neprovádí vyšetřování ani cíleně nesbírá informace či důkazy pro potřeby orgánů veřejné moci. Pracuje pouze s informacemi, které se v rámci kontaktu dozví.

Mlčenlivost

Zákonná (dle §100, Zákona o sociálních službách - 108/2006 Sb.) i etická povinnost v rámci Etického kodexu ČAPLD.

Chrání důvěru klienta a je základním stavebním kamenem pracoviště distanční krizové pomoci. Mlčenlivost trvá vždy, pokud není splněna právní povinnost ji prolomit.

Ohrožení života a zdraví

V mimořádných situacích, kdy je nutné odvrátit bezprostřední ohrožení života nebo zdraví, může být mlčenlivost prolomena na základě obecné preventivní povinnosti podle § 2900 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ale také s ohledem na §150 Neposkytnutí pomoci, trestní zákoník.

V prostředí distanční krizové pomoci se k prolomení mlčenlivosti přistupuje pouze v situaci bezprostředního ohrožení a zejména tehdy, když:

- klient si přeje pomoc a souhlasí s tím, aby pracovník kontaktoval další službu (např. ZZS nebo Policii ČR), nebo

- pracovník vyhodnotí, že klient není schopen autonomního rozhodování (např. dezorientace, silný afekt, psychický stav, intoxikace) a není možné zajistit jeho bezpečí jiným způsobem.

V takových případech pracovník jedná v zájmu ochrany života a zdraví klienta nebo jiné osoby (včetně pracovníků), a může kontaktovat IZS.

Překažení trestného činu

Překažení trestného činu je zákonná povinnost stanovená v § 367 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník.

Podle tohoto ustanovení se trestného činu dopustí ten, kdo se hodnověrně dozví o přípravě nebo páchání zvláště závažného trestného činu a nepřekazí jej, ačkoli mu v tom nic závažného nebrání.

V prostředí distanční krizové pomoci to znamená, že pokud pracovník obdrží hodnověrnou informaci, že se připravuje nebo právě probíhá trestný čin uvedený v § 367 TZ, má povinnost pokusit se jeho spáchání překazit.

Pracovník se nejprve snaží situaci ovlivnit prostředky krizové intervence, například:

- rozhovorem s klientem,
- podporou zastavení jednání,
- hledáním jiného bezpečného řešení.

Pokud pracovník vyhodnotí, že překažení prostřednictvím krizové intervence není možné, musí splnit tuto povinnost jinak, například kontaktováním Policie ČR.

Oznámení trestného činu

Oznamovací povinnost je stanovena v § 368 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník.

Podle tohoto ustanovení se trestného činu dopustí ten, kdo se hodnověrně dozví o již spáchaném zvláště závažném trestném činu a neoznámí jej Policii ČR nebo státnímu zástupci.

Pokud pracovník získá hodnověrnou informaci, že byl spáchán trestný čin uvedený v § 368 TZ, vzniká povinnost tuto skutečnost oznámit příslušným orgánům.

V praxi pracovník:

- nejprve posoudí, zda sdělená informace splňuje kritéria hodnověrnosti,
- pokud ano, informuje klienta o existenci zákonné povinnosti,
- následně může kontaktovat Policii ČR nebo státní zastupitelství.

Hodnověrnost

Hodnověrná informace je taková informace, která umožňuje důvodně uvažovat o tom, že popisovaná událost může být skutečná.

Za hodnověrnou se považuje zejména informace, která je:

- konkrétní – obsahuje určité detaily o situaci (např. kdo, co, kdy, kde),
- věcná – popisuje události realisticky, nikoli pouze emotivní výrok nebo nadsázku,
- konzistentní v čase – sdělení se v průběhu rozhovoru zásadně nemění a drží podobnou linii,
- zapadá do reality.

Hodnocení hodnověrnosti je vždy odborným posouzením pracovníka, který vychází z kontextu rozhovoru a dostupných informací.

Pokud informace tato kritéria nesplňuje, pracovník pokračuje ve standardní krizové intervenci a mlčenlivost zůstává zachována.